

spolno prenosljive bolezni pri gejih in lezbijkah

spb

Izraz SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI (SPB) uporabljamo za tiste nalezljive bolezni, ki se pogosto prenašajo s spolnimi odnosi. Pri klasičnih spolnih boleznih je spolni način prenosa skoraj obvezen, obstajajo pa še druge bolezni, ki se lahko prenašajo tudi s spolnimi odnosi in jih zato prištevamo med SPB. Med najučinkovitejšimi načini zaščite pred SPB je gotovo uporaba kondoma.

Izdal: SKUC, Galfon, marec 2004. Zgibanje je podprlo Ministrstvo za zdravje. Tekst: Grega Tratar, Oblikovanje: B. Lisec.

POMNI! Še vedno je najcenejše in hkrati učinkovito sredstvo zaščite pred okužbo z večino spolno prenosljivih boleznih kondom. Če bi pri sebi opazil ali opazila kakršenkoli znak ali simptom, ki bi lahko kazal na katero od spolnih boleznih, se oglasi pri svojem zdravniku. V to prepričaj tudi svojega partnerja ali partnerico, saj se mora zdraviti tudi on ali ona. Priporočljivo je, da se med prebolevanjem katere od SPB vzdržiš spolnih stikov in masturbacije, saj sicer lahko pospešiš širjenje okužbe s spolovil na druge dele telesa.

Na Kliniki za infektivne bolezni in vročinska stanja v Ljubljani je vsako sredo od 12. do 14. ure odprta ambulanta za SPB. Na isti kliniki deluje tudi ambulanta za svetovanje in testiranje na okužbo z virusom HIV, in sicer vsak ponedeljek med 12. in 15. uro. Vsak dan pa lahko obiščeš ambulanto za SPB na Polikliniki. Več informacij lahko dobiš pri svojem zdravniku ali na območnem zavodu za zdravstveno varstvo.

Če te v zvezi s spolno prenosljivimi boleznimi še kaj zanima, **pokliči Galfon (01) 4324 089, telefon za geje in lezbijke, vsak dan od 19.00 do 22.00**

KLASIČNE SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

1. Gonoreja (kapavica, triper)

Povzročitelj: bakterija *Neisseria gonorrhoeae* (gonokok).

Način prenosa: najpogosteje z nezaščitenimi spolnimi odnosi.

Inkubacijska doba: 2-5 dni.

Bolezenski znaki: pri moških opažamo vnetje sečnice z gostim, temno rumenim izcedkom, ki je pogosto opazen na spodnjem perilu, ter s pekočimi bolečinami med uriniranjem. Redkeje se vnetje lahko razširi tudi na prostato ali obmodek. Pri ženskah okužba pogosto ne povzroča težav. Pri približno polovici okuženih žensk pa se pojavi vnetje materničnega vratu in sečnice, s pekočimi bolečinami med uriniranjem ter srbežem nožnice. Kronična neprepoznana okužba lahko povzroči vnetno bolezen medenice s prizadetostjo jajcevodov in posledično neplodnostjo.

Posebne lokalizacije: zaradi prakticiranja različnih spolnih tehnik (oralni, analni spolni odnosi) lahko okužba s to bakterijo povzroča tudi vnetja v ustni votlini ali v danki.

Neprepoznana okužba z gonokokom redkeje lahko preide v generalizirano obliko s prizadetostjo kože, tetiv in sklepov.

Zdravljenje: bolezen zdravimo z antibiotiki. Neredko zadostuje en sam odmerek.

2. Sifilis

Povzročitelj: *Treponema pallidum*.

Način prenosa: Večinoma s spolnim stikom z osebo, ki ima na koži kužne spremembe.

Inkubacijska doba: 2-3 tedne.

Bolezenski znaki: na mestu vstopa bakterije v telo (običajno spolovilo, redkeje drugi deli telesa) se pojavi zatrdlina, ki se kmalu spremeni v razjedo, ki je značilno neboleča (trdi čankar). Tudi brez zdravljenja se zaceli v nekaj tednih, že med začetno fazo pa pride do razsoja bakterij po celem telesu. V četrtini primerov se nekaj tednov ali mesecev po tem pojavi sekundarni sifilis s sistemskimi znaki (vročina, glavobol, bolečine v mišicah, vneto grlo...), povečanimi bezgavkami in pikčastim izpuščajem, ki zajame celo telo (tudi dlani in podplate). Tudi znaki sekundarnega sifilisa sčasoma spontano izzvenijo in nastopi latentna faza brez bolezenskih znakov. Pri približno četrtini okuženih pa se po nekaj letih (lahko tudi po 25 do 30) razvije pozni sifilis s hudo prizadetostjo kože, srca, ožilja ali osrednjega živčevja.

Zdravljenje: potrebno je podaljšano zdravljenje z antibiotiki.

3. Mehki čankar (chancroid)

Povzročitelj: *Haemophilus ducreyi*. Okužba s to bakterijo je pri nas redka, razširjena pa je v Afriki, jugovzhodni Aziji, Srednji in Južni Ameriki.

Način prenosa: z nezaščitenimi spolnimi odnosi.

Inkubacijska doba: 4-10 dni, redkeje tudi dlje.

Bolezenski znaki: na mestu vstopa bakterije v telo (običajno na spolovilih) nastaneta rdečina in oteklina, pozneje pa gnojna tvorba, ki se razvije v bolečo razjedo. Teh je lahko tudi več. Pri približno polovici okuženih so prisotne povečane in boleče dimeljske bezgavke, ki se lahko utekočinijo in spontano predrejo.

Zdravljenje: bolezen zdravimo z antibiotiki.

4. Dimeljski limfogranulom

Povzročitelj: *Chlamydia trachomatis*. Bolezen je značilna zlasti za Afriko, Indijo, dele jugovzhodne Azije in Karibsko otočje.

Način prenosa: z nezaščitenimi spolnimi odnosi.

Inkubacijska doba: 3-12 dni.

Bolezenski znaki: primarna okužba: vnetje sluznice spolovil z razjedo, ki se spontano zaceli v nekaj dneh. Sekundarna okužba: po 2-6 tednih se vnetje razširi na dimeljske bezgavke, ki močno otečejo, lahko se utekočinijo, zlijejo in predrejo.

Zdravljenje: tudi to bolezen uspešno zdravimo z antibiotiki.

DRUGE BAKTERIJSKE SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

1. Klamidijska vnetja sečil

Povzročitelj: *Chlamydia trachomatis*.

Način prenosa: skoraj vedno nezaščiten spolni odnos z okuženo osebo.

Inkubacijska doba: približno 5-10 dni.

Bolezenski znaki: pri moških se vnetje sečnice kaže s pekočimi bolečinami med uriniranjem ter vodenim ali sluzastim izcedkom. Vnetje se lahko razširi tudi na obmodek in prostato. Pri ženskah se klamidijska okužba najpogosteje kaže kot vnetje materničnega vratu z izcedkom iz nožnice in bolečinami. Pogosto je pridruženo še vnetje sečnice s pekočimi bolečinami med uriniranjem. Nezdravljena okužba lahko vodi v razvoj kronične vnetne bolezni medenice s posledično neplodnostjo. Tako pri moških kot pri ženskah se lahko pojavi tudi vnetje danke.

Zdravljenje: bolezen zdravimo s kombinacijo antibiotikov.

VIRUSNE SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

1. Genitalni herpes

Povzročitelj: virus Herpes simplex.

Način prenosa: vaginalni, analni ali redkeje tudi oralni spolni odnos z osebo, ki ima na koži kužne spremembe.

Inkubacijska doba: 2 do 12 dni.

Bolezenski znaki: srbečica, bolečnost, pekoče bolečine pri uriniranju, povečane okolne bezgavke, slabo počutje, vročina. Pozneje nastanejo na spolovilu gnojni mehurčki, ki se sčasoma predrejo in na njihovem mestu ostanejo boleče razjede, ki se zacelijo v nekaj tednih. Ker je okužba z virusom herpesa kronična, se lahko težave ponavljajo - ponovitve bolezni sprožijo npr. stres, temperaturne spremembe, sončenje, spolno občevanje, menstruacija.

Zdravljenje: herpes zdravimo s protivirusnimi zdravili, običajno v obliki tablet, lahko pa tudi mazil.

2. Virusni hepatitis

Virusov, ki povzročajo hepatitis, je več, spolno pa se prenašata zlasti virusa hepatitis B in C, včasih tudi hepatitis A. Okužbo z virusom hepatitis B lahko spremlja tudi okužba z virusom hepatitis D.

Način prenosa: virusi hepatitisov se prenašajo z nezaščitenimi spolnimi odnosi, pri katerih kri ali druge telesne tekočine (sperma, vaginalni izločki...) okužene osebe vstopijo v telo zdrave osebe. Ne prenašajo se s poljubljanjem, božanjem ali drugimi tesnejšimi telesnimi stiki, razen hepatitis A, ki se pretežno prenaša s fekalno-oralnim prenosom, torej zlasti v okoljih s pomanjkljivo higieno.

Inkubacija: nekaj tednov ali mesecev.

Bolezenski znaki: lahko so zelo raznoliki. Pri mnogih obolelih poteka okužba brez njih, pri drugih pa se pojavijo povišana telesna temperatura, slabost, bruhanje, bolečine v zgornjem delu trebuha in zlatenica. Simptomi navadno izzvenijo v nekaj tednih, povišana temperatura pa lahko vztraja dlje časa. Kronična oblika hepatitis B lahko povzroči jetrno cirozo ali jetrnega raka.

Zdravljenje: specifičnega zdravljenja zaenkrat ni, bolnikom le lajšamo težave. Pri nekaterih uporabljajo zdravila za ojačevanje imunskega odgovora organizma. Najučinkovitejši način preprečevanja okužbe z virusom hepatitis B je cepljenje. Informacije o cepljenju lahko dobiš pri izbranem zdravniku, na območnih enotah zavodov za zdravstveno varstvo ali na spletni strani www.cepise.org.

3. Okužba z virusom imunske nezadostnosti (HIV)

Način prenosa: HIV se prenaša z nezaščitenimi spolnimi odnosi, pri katerih kri ali druge telesne tekočine (sperma, vaginalni izločki...) okužene osebe vstopijo v telo zdrave osebe. Ne prenaša se s poljubljanjem, božanjem ali drugimi tesnejšimi telesnimi stiki.

Inkubacijska doba: od okužbe do prvih simptomov minejo običajno 2-4 tedni.

Bolezenski znaki:

1. primarna okužba s HIV: vročina, povečane bezgavke, rdečkast izpuščaj po telesu, tudi dlaneh in podplatih, bolečine v mišicah, driska. Ti simptomi minejo običajno v 1-4 tednih.

2. latentno obdobje: razen povečanih bezgavk pri nekaterih obolelih so v tem obdobju, ki lahko traja nekaj let, bolezenski znaki odsotni.

3. zgodnja simptomatska okužba: se pojavi po več letih latentne. Zanj so značilni t. i. simptomi B: kožni izpuščaj, gliivična vnetja, herpes zoster (pasavec), prizadetost živčevja, vročina.

4. aids (sindrom pridobljene imunske nezadostnosti): hude virusne in bakterijske okužbe različnih organov, pljučnice, oportunistične okužbe, tuberkuloza, prizadetost osrednjega živčevja (demenca, encefalitis), Kaposijev sarkom pri mlajših, limfomi, rak materničnega vratu.

Zdravljenje: povprečna pričakovana življenjska doba za okužene s HIV je brez ustreznega zdravljenja približno 10 let. Zdravila, ki zavirajo razmnoževanje virusa, so v zadnjih letih bistveno zmanjšala smrtnost in podaljšala pričakovano življenjsko dobo okuženih.

SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI, KI JIH POVZROČAJO ZAJEDALCI

1. Sramna ušivost (picajzli)

Povzročitelj: sramna uš.

Način prenosa: spolni način okužbe ni obvezen, saj se lahko prenaša z vsemi tesnejšimi telesnimi stiki, s posteljnino ipd.

Inkubacijska doba: nekaj dni.

Bolezenski znaki: na dlakah okrog spolovila in zadnjika, redkeje pa tudi drugod po telesu, je moč opaziti sramne uši. Bolezen običajno spremlja srbečica omenjenih predelov.

Zdravljenje: običajno zadošča umivanje s šamponom proti ušem, ki ga lahko kupite v lekarnah. Obleko in posteljnino operemo in prelikamo.

2. Garje

Povzročitelj: *Sarcoptes scabiei*.

Način prenosa: tako s spolnimi odnosi kot z drugimi tesnejšimi telesnimi stiki.

Inkubacija: nekaj dni ali tednov.

Bolezenski znaki: običajno so vidni rovčki v podkožju, ki jih vrta samica in vanje odlaga jajčeca. Prisotni so zlasti na predelih, kjer je koža mehkejša (med prsti, na notranji strani rok, na trebuhu...). Prizadeta koža močno srbi, zlasti kadar se segreje (po tuširanju, ponoči...).

Zdravljenje: zdravnik običajno predpiše mazilo, s katerim je potrebno več dni mazati celo telo brez vmesnega umivanja. Ob koncu zdravljenja je potrebno perilo in posteljnino prekuhati in prelikati.